

Janusz Tarnowski

"L'educazione dell'affettività alla luce della psicologia di s. Tommaso d'Aquino", Felice Bednarski, Massimo-Milano 1986 : [recenzja]

Collectanea Theologica 58/1, 169-170

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RECENZJE

Felice Adalberto BEDNARSKI OP, *L'educazione dell'affettività alla luce della psicologia di s. Tommaso d'Aquino*, Massimo-Milano 1986, Edizioni Vivere in, s. 208.

Wychowanie emocjonalnej sfery osobowości człowieka należy do problemów skupiających w znacznym stopniu uwagę współczesnej psychologii i pedagogiki. Stwierdza się bowiem, że zarówno dom rodzinny, jak szkoła nie troszczą się należycie o rozwój życia uczuciowego dziecka i młodego człowieka. Rodzicom brak czasu na wypełnianie tego ważnego zadania, a przeładowane programy szkolne zmierzają raczej do jednostronnego kształcenia umysłu. Dlatego z zainteresowaniem sięga się po każdą pozycję, która mogłaby dopomóc w poznawaniu i wychowaniu uczuć ludzkich.

Publikacja o. Bednarskiego odpowiada więc aktualnym oczekiwaniom. Tytuł jej budzi wszelako wątpliwość: czy oparcie się na psychologii, pochodzącej od św. Tomasza z Akwinu, a więc powstałej około siedmiu wieków temu, może dzisiaj przynieść jakąkolwiek nowość wobec szybkiego rozwoju nauk psychologicznych?

Ale już uważne przeczytanie bibliografii, umieszczonej na początku książki, wskazuje, że autor nie poprzestał na dorobku wielkiego Akwinaty, lecz odwołuje się również do wybitnych przedstawicieli naszej epoki, mających zapatrywania niezwiązane z myślą chrześcijańską lub jej przeciwstawne. Znajdujemy więc tam nazwiska m.in. Adlera, Freuda, Junga, Makarenki.

Rozprawa recenzowana zawiera 9 rozdziałów: 1) pojęcie uczuciowości, 2) możliwość i konieczność jej wychowania, 3) metoda wychowania uczuciowości, 4) wychowanie do miłości dobra i nienawiści zła, 5) opanowanie dążenia do rozkoszy tzn. pożądlivosti, 6) radość i smutek w wychowaniu, 7) wychowanie i nadzieja młodzieńcza, 8) wychowanie do przebaczenia, 9) impuls gniewu jako przedmiot oddziaływania wychowawczego.

Kluczowe znaczenie ma koncepcja wychowania, jaką przedstawia św. Tomasz. Otóż według niego „prawidłowe wychowanie polega na przyzwyczajaniu młodych do znajdowania radości w czynach dobrych i smutku w stosunku do postępowania złego” (s. 204). Innymi słowy chodzi tu o drogę cnót zarówno w wymiarze intelektualnym, jak moralnym, przy szczególnym zorientowaniu ku nadziei chrześcijańskiej, złączonej przez nadprzyrodzoną miłość nieskończonym oceanem Miłości doskonałej i fascynującej, jaką jest nasz Ojciec w niebie (*tamże*).

Miłość jako cnota przykuwa więc w znacznym stopniu uwagę Doktora Anielskiego. Dlatego wolno wnioskować, iż wychowanie do niej wynika z jego psychologii, teologii i filozofii. A cnotę miłości rozumie św. Tomasz jako „nic innego jak upodobanie w dobrym” (s. 65).

Wobec takiego sformułowania nasuwa się jednak potrzeba określenia, jak pojmować „dobro”. W tym zakresie bezsilna jest psychologia i konieczne się staje odwołanie do etyki. Nic dziwnego więc, że o. Adam Woroniecki OP, którego pamięci, jako swego wychowawcy, poświęca autor książkę (s. 9), uważał, że pedagogika stanowi część etyki.

Rozprawę o. Bednarskiego można by powiązać z minionym już okresem, w którym alumnom seminariów duchownych wykładano dwa przedmioty: psychologię racjonalną i empiryczną. *L'educazione dell'affettività* opiera się oczywiście na tomistycznej psychologii racjonalnej, która dzisiaj ma już tylko historyczne znaczenie i ustąpiła miejsca empirycznej.

Natomiast zarys pedagogiki przedstawiony w recenzowanej publikacji zasługuje na uwagę. Coraz lepiej bowiem rozumiemy, że nie da się utworzyć sensownej koncepcji wychowawczej bez jej gruntownego powiązania z filozofią. W przeciwnym razie grozi pustka ideowa, której wynikiem będzie frustracja wychowanków. Cnoty: wiara, nadzieja, miłość a także prawda, dobro, piękno — to są wartości, które (ukazane w zawsze świeżej myśli Doktora Anielskiego) powinny wciąż przenikać także dzisiejszy proces pedagogiczny.

Inna sprawa, że cytowane wyżej ujęcie wychowania jako „przyzwyczajanie” wydaje się wątpliwe. W dawniejszym, bardziej ustabilizowanym świecie, taka optyka procesu pedagogicznego miała pewną szansę. Dzisiaj natomiast wobec ustawicznych zmian środowiska, okoliczności i uwarunkowań zachodzi obawa, że nawyk zakorzeniony w pewnej sytuacji, nie sprawdzi się wcale w odmiennej.

Szczególnie jest niebezpieczne, utrzymujące się w wielu rodzinach i zakładach wychowawczych przeświadczenie, że samo przywyknięcie do wielokrotnie powtarzanych praktyk religijnych jak pacierz, częsta spowiedź i Komunia św. przyczynia się do utrwalania postaw religijnych.

Z drugiej strony trzeba podkreślić, że niezwykle trafne i aktualne jest wskazanie św. Tomasza, by pomagać dzieciom i młodzieży odnajdywać radość w pełnieniu dobra. Rolę pogody ducha, humoru i radosnej postawy łączącej wychowawcę z wychowankami coraz częściej podkreśla się we współczesnej literaturze pedagogicznej.

Książka o. Bednarskiego mimo odwoływania się do odległej przeszłości może stać się cenną inspiracją także dla wychowawców wchodzących w wiek XXI.

ks. Janusz Tarnowski, Warszawa

ks. Janusz TARNOWSKI, *Siedem lat dialogu*, Katowice 1986, Księgarnia św. Jacka, s. 468.

Nie sposób o tej najnowszej książce ks. Janusza Tarnowskiego mówić w oderwaniu od innej pozycji tegoż autora zatytułowanej *Próby dialogu z młodymi. Prekatecheza egzystencjalna*, wydanej również przez Księgarnię św. Jacka w 1983 roku. Treść bowiem publikacji recenzowanej stanowi relację z siedmiu lat pracy z grupą młodzieży, której pierwszy rok spotkań, rok prekatechezy, został opisany w poprzedniej książce.

Grupa Niedzielną — zbiorowy bohater *Siedmiu lat dialogu* — powstała w 1976 r. jako grupa katechetyczna dla uczniów klas II i III szkół ponadpodstawowych, odbywająca spotkania w niedzielne przedpołudnia. W ciągu siedmioletnich spotkań przeżywała ona liczne przeobrażenia i przemiany. Zmieniała się liczba uczestników, częstotliwość spotkań, tematyka, pozostawał jednak zawsze ich dialogowy charakter oraz ciągła otwartość na ludzi, wydarzenia i problemy, które niesie współczesność. Dlatego właśnie Grupa Niedzielną istnieje nadal i wciąż się rozwija, jak zaznacza autor w zakończeniu książki. *Siedem lat dialogu* zawiera siedem rozdziałów, z których każdy stanowi niezwykle precyzyjną relację z poszczególnych lat działalności grupy. „Opisy przedstawionych tu spotkań należą do tzw. literatury faktu — pisze ks. Tarnowski — zawierają bowiem odzwierciedlenie przeżywanego rzeczywistości. Wypowiedzi uczestników są na ogół poddane obróbce stylistycznej, ale z wiernym zachowaniem ich treści zasadniczej” (s. 6).

Czytelnika uderza duża różnorodność zagadnień poruszanych w czasie spotkań. Od problemów związanych z czytaniem Pisma Świętego Starego i Nowego Testamentu, po sprawy związane z życiem chrześcijanina (modlitwa, miłość, małżeństwo, rodzina). To bogactwo tematów jest wynikiem me-